Годишен отчет за дейността на

Фонд за дивата флора и фауна

2017

Надя Вангелова

Препоръчителен начин на цитиране:

Вангелова Н. 2018. Годишен отчет за дейността на Фонд за дивата флора и фаунар 2017. ФДФФ. Благоевград.

© Фонд за дивата флора и фауна, 2018.

Ул. „Иван Михайлов" 49, стая 327

2700 Благоевград,

Тел./Факс: +359 73 88 14 40

E-mail: pirin@fwff.org

www.fwff.org

ЕИК 101523620

Репродукция е позволена при надлежно посочване на източника.

Проект „Светло бъдеще на лешоядите“ LIFE 14/NAT/BG/ 649 на СНЦ Зелени Балкани, Фонд за дивата флора и фауна, Евронатур- Германия, Фондация за опазване на лешоядите- Холандия и Хунта Екстрамадура- Испания- 16.07.2015- 2022г

Новият проект предвижда възстановяването на черния лешояд в България, с използването на европейски опит, подобряване на условията за гнездене и хранителната база, подпомагане на местните животновъди, популяризиране на екстензивно животновъдство и увеличаване на едрия копитен дивеч, намаляване на заплахите и подпомагане на националните капацитети за програми за реинтродукция.

Крайната цел на проекта е да създаде гнездяща популация черни лешояди в България, за да възстанови връзките между популациите на вида на Балканите (Гърция) и Крим и тези в Алпите и на Пиренейския полуостров, като подпомогне създаването на устойчива Пан-европейска популация на вида.
За целта, през 2018 планираме да започнем освобождаване на черни лешояди, внесени от Испания в района на Кресна, Югозападна България и Източна Стара планина. Едновременно с това, като част от дейностите, смятаме да подсилим възстановената популация на белоглави лешояди, като внесем и освободим още 60 птици.

I. Кресненски пролом–
1. Гнездене на белоглав лешояд
През февруари 2017 е установено мътене на две двойки белоглави лешояди, три се готвят да снесат, а три други се колебаят, дали да загнездят в Дефилето или на Демир Капия в Македония. Три от споменатите двойки са само от птици пуснати в Дефилето. Има и три двойки смесени с по един български и един македонски лешояд.
На 15.02.2017 за пета поредна година наблюдавахме черен лешояд в Кресненския пролом. Реинтродукцията на лешоядите започна от 2009 и стана възможна чрез проекта „Живот за Кресненския пролом“ LIFE 11 NAT/BG/ 363, 2012-2016, и Програма Лайф+ на Европейския съюз.
През 2016 колонията от белоглави лешояди в Кресненския пролом успя да се увеличи с размножаване и отгледа две малки, които излетяха успешно.
Отчетът по изпълнението на петгодишния проект „Живот за Кресненския пролом“ LIFE11 NAT/BG 363 беше публикуван и разпространен през 2017 година.
В допълнение беше изработен и двуезичен видео материал.

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=J8NQ6tStXjc

https://www.youtube.com/watch?time_continue=4&v=fltUsvBNVJA

Снимка 1. Мътещата двойка и белоглави лешояди в Кресненския пролом- 2017

2. Мащабно бъдещо изолиране на опасни стълбове в Западна България беше дискутирано на среща с ЧЕЗ през февруари 2017

Екипът на „Нов живот за лешоядите“ се срещна със служители с ръководни функции на електропреносната компания ЧЕЗ. Презентирани и дискутирани бяха проблемите на наличната електропреносна мрежа за хищните птици. Емилиян Стойнов, председател на Фонд за дивата флора и фауна и част от екипа на проекта, разказа за различните ситуации, при които вече десетки лешояди са били намерени мъртви или бедстващи под опасни и неизолирани стълбове. Той отбеляза, че различните електропроводи имат и различни капани за птиците, така че към тяхното изолиране ще трябва да бъде подходено диференцирано и внимателно. Фирма за доставка на изолиращи приставки към електропреносната мрежа представи своите продукти.
Д-р Атанас Гроздanов, член на УС на ФДФФ и преподавател в Биологическия факултет на СУ, сподели своя опит от научни и образователни експедиции, където са намирани бедстващи птици под електропреносната мрежа от студенти. Изолирането на наличната мрежа е от изключително значение, тъй като тя се оказва един от най-застрашителните фактори за смъртта на стотици птици годишно в България.
Дни преди това гражданин е подал сигнал за намерен мъртъв лешояд под електропреносен стълб в района на град Сливен. Направената аутопсия от ветеринари в Спасителния център за диви животни потвърждава, че птицата е умряла в следствие на токов удар.
Това е близо четиридесета жертва, която със сигурност е убита от електропреносната мрежа, което потвърждава опасенията на природозащитниците, че това е една от основните заплахи за едрите грабливи птици, за чието опазване се работи в България.
Ангажиментът за обезопасяване на стълбовете убийци е на EVN и CEZ, а се надяваме заради доброто сътрудничество с екипа на проект Нов живот за лешоядите LIFE14 NAT/BG/649 да се обезопасяват много от опасните електро-стълбове. Подобна дейност е предвидена и в самия проект, където е предвидено изолирането на 170 от най-опасните стълбове за лешоядите.
За щастие, самите електропреносни компании са осъзнали важността и спешността на обезопасяването на техните съоръжения за птиците. EVN вече изпълнява проект с колегите от БДЗП за изолиране на електропроводи в Сакар. Такъв проект стартира и на CEZ за Западна България.
Въпреки усилията, екипът на LIFE14 NAT/BG/649 Светло бъдеще за черния лешояд смята, че задължително новите съоръжения трябва да са безопасни за птиците, за да не се налага повторно изолиране на съвременни и нови такива, което оскъпява процеса и го прави безкраен, а жертвите на мрежата ще са постоянни.

Снимка 2. Обезопасяване на електропроводи за лешояди в Кресненския пролом

Снимки 3. Среща на екипа на ФДФФ с ръководството на ЧЕЗ

3. Отравянето на колонията белоглави лешояди в Кресненски пролом

За съжаление през март 2017 на екипът на ФДФФ и на природата на Западна България беше нанесен тежък удар, чрез нелегално залавяне на отрови в Кресненския пролом и убийството на над 30 белоглави лешояда и десетки диви животни. Следва дневник на събитията:

Ракитна- 17.03.2017
При посещение на площадката за подхранване е видян гарван, който е бил влязъл във волиерата, което се случва много често, птицата се държи неадекватно и не успява да излети. Губи равновесие, пада на гърди и залита. Снимана е на видео и е транспортирана в клетка в Центъра за диви животни в Ракитна. Освен залитането и падането гарвана се защитава и изглежда бодър. След това състоянието му се подобрява. След два дни успява да избяга от клетката, защото мрежата е правена за лешояди и в горната част е лесно за птица с размер на гарван да се измъкне.
С фотокапана продължава да се следи кои птици посещават площадката и междувременно се продължава с претърсванията и следенето на гнездящите двойки.

Снимка 4. Открит отровен белоглав лешояд в Кресненски пролом

София, Кресна - 20.03.2017
Токсикологичната лаборатория на Националния Научнодиагностичен ветеринарномедицински институт в София обявяват, че пробата е положителна за ФОС/КАРБ.
Тодор Георгиев, охраняващ резерват "Тисата", подава сигнал за още един намерен мъртъв белоглав лешояд близо до мястото на предишния умрял.

Кресна, Благоевград - 21.03.2017

На сутринта на място са намерени два мъртви лешояда. Първият е почти възрастен лешояд, без марки, вторият е К3Х. И двата са с пълни гуши и близо до реката, явно за да пият вода, след като са се почувствали зле от отровата. И двата са умрели най-вероятно на предния ден.

Единия лешояд е близо до пътя, а вторият- долу ниско до реката.

Медиите са пристигнали и групи журналисти взимат интервюта и снимат хората близо до едната птица.

Отново се свиква комисия от представители на РИОСВ и БАБХ, но полицията отказва да дойде. Директорът на НП „Пирин" и други представители на Парка идват на място и съставят протокол. Прави се аутопсия в Благоевград. Установява се мътилно петно на К3Х. И двете птици имат вътрешни кръвоизливи. Изпращат се проби за анализ в НДНИВМИ в София.

След направен оглед е установено, че мястото където се намират лешоядите е единственото по-широко място около реката, което се вижда от нощувката, всички по-близки места са покрити с големи дървета или високи скали. И само там могат да се спуснат за вода, въпреки че е ниско и ако са се почувствали зле и не са могли да се

издигнат, то това е мястото където е било възможно да слязат. Това навежда екипът на ФДФФ на мисълта, че може се търси в грешна посока и трябва да се насочи търсенето към друго място. Заподозрян е районът над резерват Тисата. Претърсва се целият район между Кресна, Влахи, Ощава и Стара Кресна. Охранители към НП „Пирин", твърдят, че в резервата, откъм Горна Брезница, няма как да е заложена отрова. Имат същите твърдения за Крупнишкото поле, гтова уверява и частно практикуващ ветеринарен лекар на Крупник.

Кресненски поролом, Ракитна- 22.03.2017

Претърсен е целият район между Горна Брезница и Крупник.

Служител на ФДФФ намира умрял гарван на площадката в Ракитна. Преди отравянето, след дълъг период на спокойствие, е взето решение да не се концентрират лешоядите около площадката и затова, въпреки че има храна през цялото време там, птиците от волиерата, които обикновенно привличат дивите, са преместени в Центъра за диви животни- Ракитна. При конкретният случай три лешояда се връщат обратно в клетката на площадката.
Идеята е, лешоядите – 1, К40 и 56 да привличат дивите белоглави лешояди и така да избегнат отровните примамки, които все още не могат да бъдат локализирани.

Кресненски пролом- 23.03.2017

Емилиян Стойнов намира мъртъв лешояд със синя крилометка на лявото крило на скалата над Кресненското Ханче. Не може да се разчете номера.

Ракитна- 24.03.2017

Георги Георгиев и Николай Стоянов откриват мъртви гарвани – гробари около площадката за подхранване на лешояди на Денчов Чукар при село Ракитна.

Ракитна- 25.03.2017

Гошо Ковачев, докато си паси кравите в местността „Тисовица" до село Ракитна, намира умрял белоглав лешояд със синя крилна марка с буква „С" - Също.

Кресненски пролом- 26.03.2017

Получен е сигнал, чрез ветеринаря на Крупник- д-р Емил Киров, че ловци са намерили умрял вълк над с. Сушица. Имат съмнения за отравяне.

Вече не се наблюдават белоглави лешояди в Кресненския пролом. Остават само двете птици, които мътят яйцата си. Вероятно това, че мътят ги е спасило досега.

Кресненски пролом- 27.03.2017

Заедно с представители на РИОСВ, БАБХ и РУГ, екипът на ФДФФ се насочва към мястото с мъртвия вълк. Откриват животното високо в северната част на голяма поляна, малко под билото, на 300-400 метра от най северната точка, която е била проверявана предишните дни. Трупът е стар и ветеринарят и РИОСВ решават, че не искат да се взимат проби, защото нямало смисъл от толкова разложен труп. Под вълка има повръщано и около езерцата наоколо има вълчи следи, което убеждава, че става въпрос за отравяне.

Христо Пешев и Росен Алексов, при провеждане на наблюдения в района на бензиностанцията в Дефилето, откриват останки от лешояд. Доказан шести мъртъв лешояд за послдните две седмици. В началото не може да се каже дали е била маркирана птицата или не, защото има само части от едното крило и гръдна кост. Другото вероятно е било изядано от кучетата в района и разнесено от тях. Но след старателно претърсване на района, Христо Пешев намира крилометката на лешояд „К" - Също.

Кресненски пролом- 28.03.2017

Христо Пешев открива труповете на още два лешояда – 01 и 90, под Червената скала до Мечкул, докато носи храна до гнездото на женската B61, която мъти. Няма гаранция, че при този и при следващото след 2-3 дни подаване на храна в близост до гнездото, женската се е хранила. Дори е по-вероятно да не се е хранила на предоставената и храна.

С Ханс Вилсптра се качват над Крупник, за да претърсат частта северно от мястото на намерения труп на вълка. След няколко часово обикаляне в района не откриват нищо подозрително.

Района е изключително подходящ за лешояди, но не са намерени останки от трупове и кости.

Кресненски пролом- 30.03.2017

Пристига екип на БДЗП с кучето търсещо отровни примамки. Присъстват Николай Терзиев и Волен Аркумарев. Обхожда се района над Крупник, където е бил намерен вълкът преди 3 дни. Не се установява нещо конкретно – само кости от теле, но не е сигурно дали са били използвани за примамка. Същия ден на това място наблюдават 7 белоглави лешояди в полет, които многократно захождат в района, все едно, като за открита храна. Едната птица е с червена крилометка 28 (сръбска), която Волен казва, че преди 2-3 дни е наблюдавана на Студен кладенец в Източни Родопи.

Кресненски пролом- 31.03.2017

Направен е подобен обход с кучето в района на другия намерен вълк- до Стара Кресна. Там също не е установено нищо особено.

Подаден е сигнал за прокуратурата от Асоциация на парковете в България. Изпратено е писмо от МОСВ до РИОСВ, ДНП, ДПП и МЗХ, БАБХ за изостряне на вниманието им, указания за събирането на отрови и повишена активност по случая. Изпратено е писмо от МОСВ до МВР с искане за спешно разследване. РИОСВ Благоевград е сезирал Районна прокуратура Благоевград.

МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО- 01.04.2017

Христо Пешев говори за отровите и лешоядите на откриването на рафтинг сезона в Кресненския пролом, където присъстват доста хора, заместник кмета на Кресна и журналисти.

Вечерта се обажда Росен Алексов от РИОСВ Благоевград и съобщава, че е получил сигнал от местен жител, за два мъртви лешояда до МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО. Това се намира 10 километра северно от площадката в район, където не е търсено, защото предавателите на лешоядите почти никога не са давали данни оттам. Определена е среща за следващия ден.

МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО - 02.04.2017

Човекът от МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО казва, че лешоядите са по права линия към 2 километра от селото, но заради деретата е трябвало да се заобиколят 7-8 километра. Пътят е много лош горски път. На мястото веднага откриват два мъртви лешояда, а след претърсване и още един на 30 метра от тях, в до един храст. Едната птица е със синя крилометка 12, а втората със син пръстен F89, третата млада без маркери. И трите са били доста изсъхнали и пълни с червеи, мъртви са поне от 2 седмици. Близо до тях откриват оглозган скелет на крава. Стомашното съдържание на кравата е изсипано до нея и е пълно

с мъртви бръмбари. Заключено е, че това е МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО. Има пряка видимост към площадката на юг на около 10 км. Човекът, който подава сигнала, го е страх от саморазправа от съселяните си затова, че се е обадил. Ако повече от лешоядите имаха предаватели в този момента, то МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО е щяло да бъде издадено от самите птици.

Сигнализирани са институциите чрез 112, но денят е неделя и свикване на комисия от Полиция, БАБХ и РИОСВ, които не работят в тоя ден, е невъзможно.

Междувременно на Георги Георгиев е съобщено, че от Ловото сдружение в Благоевград са установили мъртва дива свиня в района.

Кресненския пролом, МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО, Благоевград- 03.04.2017

Свикана е комисия от РИОСВ Благоевград, ОДБХ- Благоевград и 2 РПУ на МВР – Благоевград. Направени са протоколи, взети са проби. От БАБХ не били много склонни да вземат проби заради състоянието на труповете, но по настояване на екипа на ФДФФ е взето от месо от гушата на едната птица и материал от стомашното съдържание на кравата, въпреки че по мнение на д-р Вангелова пробата е щяла да бъде негодна за изследване.

По късно са дадени показания в управлението на МВР.

В същото време доц. Венцислав Делов от Биологическия факултет на СУ, заедно със студенти от клуб „СКОРЕЦ", провеждат търсене на умрели лешояди по традиционните нощувки в Дефилето. На скалата над Ханчето, Лина Паунова и Димитър Ненов са открили три трупа на лешояди – с номера: син пръстен F87, жълта крилометка K6F и един полово незрял без марки. Почти по същото време под два от 400 kV стълбове в района на Мечкул, Венци Делов, Яна и Марина намират два трупа на лешояди – синя крилометка „А" – А-то и птица със зелен пръстен B2C – Ники (малкото излюпено във Врачански Балкан през 2016, което е дошло да зимува в Кресненския пролом).

Междувременно е получено обаждане от Рафтиг клуб „Адвенчър", че над техния лагер в началото на Дефилето е намерен трупа на лешояд със синя крилометка 45.

Всички тези трупове са преценени, че не са умрели в последните дни, а заедно с останалите от предишните дни.
Други доброволци от офроуд клубове претърсват южната част на дефилето в райони, където екипите на ФДФФ не успяват да стигнат. Въпреки че намират нищо особено, те са говорили с местните овчари и ги запознават с въпроса.

Кресненски пролом, Ракитна- 04.04.2017

Христо Пешев и студентите от „СКОРЕЦ" намират и заснемат последния съобщен от вчерашния ден лешояд със синя крилометка 45.

Общият броя на намерените мъртви лешояди е 17 + един излекуван (56). Липсващите и вероятни жертви са общо над 30.

Установено е, че B61 вече е изоставила малкото си. Най-вероятно след като е умряло. 5-цата още лежи на яйцето си.

Същият ден са наблюдавани 6 птици на площадката до Ракитна- О-то, B61, OX и три немаркирани младежи. В колонията от гнездящи птици остават само две активни гнезда, в които беше наблюдаван само по един родител. Отглеждането на яйце или малко от единия родител е почти невъзможно. Изправени сме пред дилемата дали веднага да приберат малкото и яйцето на двете двойки, но това би обрекло и родителите (тъй като отровните примамки се издирваха и имаше опасност птиците, които вече няма от какво да

бъдат задържани в гнездото да го напуснат и да отидат да се хранят на отровната примамка). Последното от своя страна би било още по-голяма загуба, тъй като лешоядите достигат полова зрялост към 8-мата си година, а при оцеляване на родителите те биха загнездили (евентуално) отново, още идната година. По тази причина бяха организирани подхранвания близо до гнездото, с идеята родителите да се хранят там на място - без да отсъстват дълго от гнездото и без да има опасност да бъдат отровени. Възрастната птица в гнездото с излюпеното малко вече напусна гнездото си, което вече беше твърде тревожен знак. По тази причина спешно бе извикан екип алпинисти от екипа на Зелени Балкани и бе проведено съгласуване по реда на Закона за биологичното разнообразие с РИОСВ - Благоевград за вземане на малкото и яйцето.

Кресненски пролом, Ракитна- 05.04.2017

За следващия ден е организирана спасителна акция за малкото на B61 (не се знае дали е живо) и яйцето на 5-цата с екип от Центъра на Зелени Балкани в Стара Загора – Руско Петров, Ивайло Клисуров и Цецо. В гнездото на B61 не откриват малко, явно е изядено от гарвани или други птици, след като майката е напуснала гнездото. Взимат проби за оловно натравяне от мъртвите лешояди под скалата, които не е възможно да бъдат преместени оттам цели, заради трудния терен и дългото изкачване.

На гнездото на 5-цата успяват да се качат и да вземат яйцето, преди изкачването долу ги чакат много журналисти и представител от РИОСВ.

Благоевград- 06.04.2017

Д-р Ваня Вангелова – официален ветеринарен лекар за Благоевград от ОДБХ – Благоевград съобщава, че в лабораторията в София не могат да напаравят изследване на събраните от МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО материали (почва от под трупа на кравата, до която са намерени отровените лешояди, умрели насекоми, и стомашно съдържание от кравата). Започват преговори с испанска лаборатория за изпращане на пробите там, тъй като те твърдят, че имат практика да правят такива анализи и се наемат да ги направят.

Ракитна- 7.04.2017

Ученическа група от Крупник и Симитли посещават Центъра за диви животни в Ракитна, за да се запознаят с лешоядите и проблема с отровите. Специалисти по размножаване на хищни птици, част от екипа на Спасителния център на Зелени Балкани, преглеждат яйцето. При овоскопирането на яйцето, екипът ни ясно разграничи кръвоносни съдове, опасващи вътрешността му, което е сигурен знак, че яйцето е оплодено и има зародиш вътре.
Обезпокоителното обаче е, че множество кръвоносни съдове, а може би и кръвоизливи, се виждат и във въздушния сак. Въпреки това, екипът е с надежда продължи наблюдението на яйцето през следващите дни, като то бе овоскопирано и измервано всеки ден.

Симитли- 10.04.2017

Георги Георгиев и Христо Пешев участват в среща на РУГ в Симитли, където има представители на горските стопанства от Симитли, Кресна и Благоевград, както и на ловните дружинки. Всички се декларират против използването на отрови и изказват готовност да помогнат.
Вечерта се обажда фермер от Крупник за отровени кучета, уговарят се за среща на другия ден.
Със сигурност бе потвърдено, че малкото в яйцето е мъртво. След като това бе потвърдено със сигурност, яйцето е отворено. В него има почти развито малко (като според

специалистите яйцето е било на 42 дни при постъпването си в Спасителния център). За съжаление не може да се посочи точна причина за смъртта на малкото.

Крупник- 11.04.2017
С ветеринар и представител на РИОСВ, е посетена фермата на човека с отровените кучета, той подозира хора от съседна ферма да поставят отровни примамки срещу неговите кучета, казва че лешоядите често кацат и ядат умрели овце от неговата ферма.
От РИОСВ декларират, че кучетата не са под техен контрол, но изготвят протокол на човека след настояване от ФДФФ, защото местния полицай не иска да се качва в селото и да проверява, но пък иска протокол. Откриват се 2 отровени кучета на 400 метра от фермата. Имат пяна на устата. Собственикът уверява, че бил намерил парчета месо покрити с синьо-виолетово вещество, но преди да умрат кучетата не разбрал, че е отрова. Труповете са покрити с камъни.

София- 18.04.2017

Д-р Ваня Вангелова съобщава, че пробите от втория случай (21.03.2017), направени от токсикологичната лаборатория в НВМНИДИ в София са положителни за карбаматни-органофософорни пестициди.

От полицията в Сандански и Благоевград търсят документи за лешоядите.

Пловдив- 20.04.2017

На среща по проект Светло бъдеще на черния лешояд LIFE 14/NAT/BG/647 е взето решение между парньорите СНЦ Зелени Блакани и Фонд за дивата флора и фауна да бъде назначен адвокат Александър Коджабашев за случая с отравянето на колонията белоглави лешояди в Кресненския пролом и търсене на съдебна отговорност на извършителя.

София- 25.04.2017

На 25.04.2017г., в София се проведе международна Работна среща, посветена на проблема с използването на отрови в дивата природа. Срещата се организира в рамките на проект Светло бъдеще за черния лешояд LIFE14 NAT/BG/649.

На нея присъстваха представили на Испанското министерство на околната среда, Фондацията за опазване на лешоядите (VCF), както и един от най-големите експрети по анализ на отровни субстанции – испанеца Rafael Mateo Soria. От българска страна, организаторите от VCF бяха поканили редица институции, сред които – Министерството на околната среда и водите, Националната служба за защита на природата, Министерство на вътрешните работи, Българската агенция по безопасност на храните, Областните дирекции по безопасност на храните (Сливен, Благоевград, Монтана, София), Регионалните инспекции по околна среда и води (Стара Загора, Благоевград, Хасково, София), Сдружението на ловците и риболовците в България, неправителствени организации /Фонд за дивата флора и фауна, Зелени Балкани, Българско дружество за защита на птиците, Дружество за защита на хищните птици, Спасителния център за диви животни към Зелени Балкани/; експерти в областта на анализа на отровни субстанции и юристи.
По време на срещата беше представена ретроспекция на проблема с използването на отрови в България (още от времето, когато използването им е било легално), както и анализ на текущата ситуация (когато поставянето им представлява престъпление и нарушава няколко закона). Фондът за дивата флора и фауна представи и последния

„горещ“ случай в Кресненското дефиле, при който нелегалното използване на отрови причини смъртта на между 20-30 птици от изключително редкия белоглав лешояд. БДЗП, ДЗХП и Зелени Балкани представиха накратко ситуацията в Източни Родопи, Врачански Балкан и района на Сливен-Котел.
Испанските експерти представиха подробно институционалната схема, която работи в Испания за противодействие, превенция и санкциониране, в случаите на използване на отровни примамки. Представена бе и схемата и спецификите при събиране на доказателствен материал и анализа на проби.

По време на дискусиите, с участието на всички участници в срещата, за съжаление стана ясно, че България няма ясно схема за действие при констатирани случаи на отравяне на диви или домашни животни. На практика самите институции „изпадат в смут“ и не могат да реагират адекватно и навременно на създалата се ситуация. Това от своя страна е предпоставка за отравянето на нови животни. Липсата на санкции и ефективни наказания за извършените закононарушения пък създават чувство на безнаказаност у извършителите и са предпоставка за нови престъпления.

Всички присъстващи се обединиха около мнението, че е нужна сериозна съвместна работа по проблема и изразиха готовност да съдействат и участват в рамките на бъдеща междуведомствена работна група.

Не на последно място, екипът на проект Светло бъдеще за черния лешояд LIFE14 NAT/BG/649 изразява готовност да се сформира широкообхватна коалиция, която да работи за трайното преодоляване на проблема на територията на страната.

Снимки 5. Международна Работна среща, посветена на проблема с използването на отрови в дивата природа- април 2017, София

Благоевград- 27.04.2017

Д-р Ваня Вангелова- БАБХ подготви пробите взети от МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО според утвърден протокол от Фондацията за защита на лешоядите и ги изпраща по куриер DHL за токсикологичен анализ в Испанския институт за изследване на дивите животни, отдел „Токсикология на дивите животни“ и до един от най-големите експрети по анализ на отровни субстанции – испанеца PhD Rafael Mateo Soria. Разходите се поемат от проекта „Светло бъдеще за черния лешояд“.

Снимка 6. Лаборатория на БАБХ Благоевград и подготовка на пратката с отровните субстанции

Мечкул- 03.05.2017

Докато пасе кравите около параклиса Св.Мина до Мечкул, овчарят на ФДФФ намира останки (крилото с крилометката) на М-то. Така намерените умрели лешояди стават 18.

Испания- 04.05.2017

Д-р Ваня Вангелова съобщава, че пробите взети от МЯСТОТО НА ТРОВЕНЕТО и изпратени за анализ в Испания, са положителни и са установени отровни химични вещества от групата на фосфорганичните или карбаматни съединения.

Стара Загора- 11.05.2017

Труповете и останките от събраните лешояди са транспортирани за аутопсия и изследване за оловно отравяне към Спасителния център на Зелени Балкани.

4. Лешояди- шпиони след отравянето на колонията

ФДФФ поръча 10 GPS/GPRS предаватели за белоглави лешояди. Идеята е иновативна и включва вербуването на лешояди–шпиони, за издирване на отровни примамки. Маркираните лешояди са следени он-лайн и предават на екипа на проекта своето местоположение на всеки 10 минути. Местата където птиците са застояват за повече от половин –един час се проверяват на терен. Това се наложи в отговор и като превенция на случаи като този с отравянето на почти цялата колония на белоглавия лешояд в Кресненския пролом през март 2017. Първата интересна новина дойде още на втория ден, когато двете диви птици, екипирани с предаватели от екипа на ФДФФ в Кресненския пролом, преношуват на скала в Република Македония, която след нарочна проверка от нашите колеги природозащитната асоциация „Аквила" в района, се оказва неизвестна досега колония на вида. Така биват открити още 3-4 размножаващи се двойки, с които популацията на вида в Македония вече е 12-14. Напомняме, че случаят с отравянето на лешоядите в Кресненския пролом нанесе щети и на македонската популация на белоглавия лешояд, тъй като някои от птиците загинали тук бяха на гости.

Снимки 7. Лешояди- шпиони- следени от екипа на ФДФФ в Кресненския пролом

В помощ на дейността - пет белоглави лешояда пристигнаха от зоопарковете в Париж и Барселона за програмата в Кресненския пролом. Те са млади птици, излюпени и отгледани на затворено, които изпълняват много важно мисия за превенция на нелегалното залагане на отрови.

Две от птиците бяха освободени от волиерата на Фонд за дивата флора и фауна край село Ракитна. Лешоядите са кръстени на зоопарковете, които ги дариха, а именно- Парис и Барса.

След отравянето на колонията в Кресна през март 2017, започнахме поставянето на GPS/GPRS предаватели и "вербуване" на белоглави лешояди, с които следим къде ходят и установяваме опасните за тях места и ситуации. Мястото на локация пристига до нашия екип през 10 минути. При съмнения за тровене или бракониерство, то се посещава веднага, а институциите се сезират мигновенно.

Снимки 8. Пет белоглави лешояда пристигнаха от зоопарковете в Париж и Барселона

5. Опазването на лешоядите бе представено в Седмата международна конференция на Югозападния университет "Неофит Рилски"

ФДФФ взе активно участие в Седмата международна конференция, организирана от Природо-математическия факултет на Югозападния университет "Неофит Рилски". Над 250 учени от 17 страни се включиха в нея.

В рамките на научното събитие доклади представиха учени от Англия, Австрия, Русия, Полша, Чехия, Казахстан, Гърция, Македония, Албания и др.

Основните тематични направления на докладите бяха химия, физика, география, екология и опазване на околната среда, математика, информатика, технически науки и методика на обучението.

Целта на Седмата международна конференция (FMNS-2017) бе да осигури платформа на всички преподаватели, докторанти и изявени студенти от Природо-математическия факултет и от други факултети на ЮЗУ "Неофит Рилски", както и учени от университети и научни институти в страната и чужбина, да докладват свои актуални научни и научно-приложни достижения. Форумът предостави възможност на участниците да обменят нови идеи и опит, да създадат научни контакти и да намерят глобални партньори за бъдещо сътрудничество.

Фонд за дивата флора и фауна със своите партньори подготви и презентира пет статии в раздела „Екология и опазване на околната среда". Абстрактите, презентациите и статиите са представени на английски език. Моля, запознайте се накратко с петте статии:

- Habitat viability and threats assessment for the reintroduction of the Bearded Vulture (Gypaetus barbatus) in Bulgaria

Dimitar Parvanov1, Emilian Stoynov2, Hristo Peshev2, Atanas Grozdanov1

1Faculty of Biology, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria
2Fund for Wild Flora and Fauna, Bulgaria

Abstract: The availability of areas for reintroducing the Bearded Vulture in Bulgaria was assessed.

- Population boost of the Griffon Vulture Gyps fulvus in Bulgaria based on reintroductions

Emilian Stoynov[1], Elena Kmetova-Biro2, George Stoyanov3, Hristo Peshev[1], Ivelin Ivanov[2], Ilian Stoev[2], Luchezar Bonchev[1], Nadya Vangelova[1], Zlatka Nikolova[2], Lyubomir Iankov[2], Dimitar Parvanov4,Atanas Grozdanov4

[1]Fund for Wild Flora and Fauna, Blagoevgrad, Bulgaria
[2]Green Balkans – Stara Zagora, Bulgaria
[3]Birds of Prey Protection Society – Sofia, Bulgaria
4Faculty of Biology, Sofia University St. Kliment Ohridski, Sofia, Bulgaria

Abstract: In 2016, the first successful fledging of 11 chicks and total number of 22-28 breeding pairs marked the successful reintroduction of the species in three new sites – Vrachanski Balkan (8-10 pairs and 4 fledglings), Eastern Balkan Mountain (8-10 pairs and 5 fledglings) and Kresna Gorge (6-8 pairs and 2 fledglings). This led to further increase of the national population of the species with some 20%. Together with the on-going increase of the autochthonous Griffon Vulture population in the Eastern Rhodopes (75-80 pairs) the total national population is now over 100 pairs and the range has doubled from 5 000 km2 to more than 10 000 km2.

- Spatial dynamics of Gyps fulvus population in Southwest Bulgaria

Hristo Peshev[1], Emilian Stoynov[1], Dimitar Parvanov[2] and Atanas Grozdanov[2]

[1]Fund for Wild Flora and Fauna, 2700 Blagoevgrad, P.O. Box 78, Bulgaria
[2]Faculty of Biology, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria
Abstract: Movements and sojourn of Griffon Vulture in Bulgaria are poorly known. In the light of multiple reintroductions of the species in Bulgaria and by means of intensified classic and introduction of modern technologies a lot of new data was collected. Here we analyze data from more than 450 resightings of marked birds as well as 9 birds tracked by GPS/GPRS transmitters.

- Behavioral specifics may help conservation of Griffon Vulture Gyps fulvus in modern Europe through establishment of vulture safe areas – a model from Bulgaria

Atanas Grozdanov1, Emilian Stoynov2, Hristo Peshev2, George Stoyanov3, Luchezar Bonchev2, Nadya Vangelova2, Dimitar Parvanov1

1Faculty of Biology, Sofia University St. Kliment Ohridski, Sofia, Bulgaria
2Fund for Wild Flora and Fauna, Blagoevgrad, Bulgaria
[3]Birds of Prey Protection Society – Sofia, Bulgaria
Abstract: We found that certain behavioral specifics, such as gregariousness, conservativeness towards feeding and roosting sites, food type, quality preferences, and bias in seasonal mobility of the Griffon Vulture could be used for its adequate management and achievement of positive population trend in the socio-economical circumstances of modern Europe. Positive examples were provided and a model for establishment of a network of Vulture Safe Areas, based on concentration of protection efforts and birds was proposed as an urgent conservation tool.

- Wolf and Vultures sympatric presence in Europe – ecological benefits and constrains

Emilian Stoynov[1]*, Nadya Vangelova[1], Diana Zlatanova[2], Hristo Peshev[1], Dimitar Parvanov[2], Ventseslav Delov[2], Atanas Grozdanov[2]

[1]Fund for Wild Flora and Fauna, Blagoevgrad, BULGARIA,
[2]University of Sofia "St. Kliment Ohridski" Faculty of Biology, BULGARIA,
Abstract: Relationship between wolf and vultures is rarely studied in Europe. Some authors report positive interaction between wolf as a predator and vultures as scavengers benefiting to feed on predator's prey leftovers. Some most recent studies, however, highlight the danger of Man-Wolf conflict and the related use of poison baits, as a great threat for vultures. Conservation of vultures in areas, where wolf appears is complicated and up to now hardly proven working. The Man-Wolf conflict and poison use is hardly controlled even in developed countries. Thus, urgent indirect buffering measures were proposed. Among these is the establishment of a network of Vulture Safe Areas and feeding sites management.

Снимки 9. Участници в Седмата международна конференция (FMNS-2017)

Публикуван беше отчет и видео за края на проекта Живот за Кресеннския пролом - LIFE FOR KRESNA GORGE LIFE11 NAT/BG/000363.
Акроним LIFE11 NAT/BG/363 финансиран от Програма Лайф+ на ЕС в периода 1.6.2012-31.11.2016
https://www.youtube.com/watch?v=J8NQ6tStXjc&feature=youtu.be

http://fwff.org/docs/LIFE%20for%20Kresna%20Gorge%20LIFE11%20NATBG000363.pdf

6. Надеждата за колонията в Кресна е жива...

На 22.06.2017, единственото маркирано малко от колонията на белоглавия лешояд в Кресненския пролом се завърна на родното си място. През 2016 при първото успешно гнездене на вида в Дефилето, едното от двете родени през годината малки беше маркирано с пръстен B74 и крилна марка XX. То беше кръстено Маргарете, на Маргарете Ротмайр от Клуба на приятелите на Зоопарк Виена, които от години подкрепят финансово проекта. Младата птица, вероятно е била на юг през зимата, както правят повечето младежи от този вид. Така е пропуснала драматичните събития от месец март 2017, когато цялата колония беше отровена. Между отровените птици беше и таткото на "Маргарете". Наблюдението дава надежда, за новото начало на колонията. В района се наблюдават между 5 и 12 птици и екипът ни събира нови сили да продължи работата.

Снимка 10. Маргарете - маркирано малко от колонията на белоглавия лешояд в Кресненския пролом през 2016 се завърна на родното си място

Лешоядите, колкото са останали след тровеното, продължават да се качват в алпийската зона на Пирин и Рила. ФДФФ получи широк отклик от туристи, които са наблюдавали малки групи през лятото в планината. Освен данните от предавателите, получихме информация за наблюдавани от 4 до 12 белоглави лешояди. Бяха публикувани постери за разпознаване на лешоядите от туристи.

Белоглавите лешояди могат да бъдат видени в националните паркове
Изпратете ни информация за видени лешояди
на e-mail pirin@fwff.org
или на нашата фейсбук страница
www.facebook.com/fwff.org
Моля опишете:
- датата
- мястото
-броя на птиците
- опишете самите птици
През летните три-четири месеца лешоядите си намират сами храна във високопланинските части на Пирин и Рила, като унищожават труповете на животни загинали по пасищата .
Дирекция национален парк "Пирин"
гр. Банско, ул.България 4
тел.: 0749/88204,0898 779942
e-mail: pirin_np@mail.bg
Дирекция национален парк "Рила"
гр. Благоевград, кв. "Вароша"
ул. "Бистрица" № 12, В
телефон:073/880537
e-mail: office@rilanationalpark.bg
НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПИРИН
ФДФФ FWFF
НАЦИОНАЛЕН ПАРК РИЛА

Как да ги познаем?
Скален орел (Aquila chrysaetos)
Обикновен мишелов (Buteo buteo)
Гарван (Corvus corax)
Белоглав лешояд (Gyps fulvus)
Орел змияр (Circaetus gallicus)

Лешояд от Кресненското дефиле ОХ летува в планината Нидже над обширните планински пасища под връх Каймакчалан. Проучихме много от точките, които е посетила птицата и направихме мисия до планината на границата между Гърция и Македония, за да научим повече за лешоядите в района.
През зимата мястото се ползва за ски и до там се стига по асфалтиран път. Още от пътя започнахме да минаваме покрай скали, за които знаехме, че се ползват от лешоядите.
Двата дни, докато бяхме там ни направи впечатление огромния брой хищни птици - мишеловите и керкенезите летяха навсякъде. Докато наблюдавахме прелитащ над нас осояд, от надвисналите ниско облаци излязоха шест лешояда. Зарадвани на това посрещане стигнахме до ски центъра, който е празен по това време на годината. Заговорихме се с местните пастири. За съжаление, трудно се разбираме, защото почти всички са албанци. Единственото, което успяваме да разберем е че са виждали лешояди, след като им показахме снимки на птиците.
Посрещнати сме и от местните овчарски кучета, които се въртят наоколо надявайки се да им подхвърлим нещо.
Един от въпросите, на които търсехме отговор е, какви стада са качени това лято в планината. Преброихме хиляди крави, няколкостотин коня и овце.
Най-голямата група лешояди, която видяхме през първия ден беше четиринадесет, единият от които беше женската "5" от колонията в Кресненското дефиле. Близо до пътя на една от GPS точките, които проверявахме, открихме останки от умряло теле, от което бяха яли лешоядите, но за съжаление близостта до пътя не им беше позволила да го изядат напълно за разлика от всички други останки, които открихме на следващия ден. От тях бяха останали само кости и кожа.
На следващия ден се съсредоточихме в търсене на посещавани от лешоядите точки. Намерихме многобройни останки, най-вече от телета.
Непрекъснато следяхме местоположението на лешояда ОХ и успяхме да го наблюдаваме, как се храни, заедно с група гарвани.

Снимка 11. Белоглавият лешояд ОХ, проследяван по време на мисия в Македония и Гърция.

7. Пожарът в Кресненския пролом 2017 г. беше втори удар за екипите на Фонд за дивата флора и фауна и Зелени Балкани. След като колонията белоглави лешояди в Кресненския пролом беше почти напълно унищожена, вследствие на незаконното използване на отрови, пожарът, който върлува в района бе нова заплаха за дългогодишния им труд в района. Пожарът засегна над 16000 дка в района на национален парк Пирин и се приближи на критична близост до село Ракитна, където е базата на Фонда за дивата флора и фауна. Вследствие на близо 20-годишен труд, Организацията успя да изгради край селото Център за диви животни. Там се намира площадката за подхранване на белоглави лешояди, волиера с редките птици, местообитания на сухоземни костенурки, ограждение с 20 елени (внесени и размножавани от ФДФФ), моделна ферма от рядката порода Късорого родопско говедо, посетителска база. Общо 400 души (по данни на медиите) участваха в ограничаването на пожара. Екипът на ФДФФ също взе активно участие в спиране на огъня от северната страна на пролома, като бяха използвани служебни високопроходими автомобили, с които служители и доброволци помагаха на пожарникарите. От южната старана на пожара институциите можеха да разчитат на екипа и доброволците от СНЦ Балкани, които имат Център за хищници в с. Влахи. Във Влахи застрашени от изгаряне бяха загражденията за вълци и мечки, фермата с уникалните дългокосмести кози, както и Образователния център, в който цяло лято се провеждат природозащитни лагери за деца от района.
Пожарът, избухнал в Кресненското дефиле унищожи не само огромна площ от гората, но и причини смъртта на стотици нейни обитатели – сухоземни костенурки, таралежи, змии, зайци и др., наруши повърхностния почвен слой и представлява сериозна заплаха за биоразнообразието в района. Пожарът обхвана две от зоните от НАТУРА 2000 – Кресна и Кресна-Илинденци, които са едни от местата с европейско природозащитно значение в страната.

Снимки 12. Резултатите от пожара в Кресненския пролом 2017

8. Отново отрови!!!

На 12 октомври 2017 г. РИОСВ Благоевград получи сигнал за намерени отровени диви свиня, кучета и птици между Долно и Горно Церово, Община Благоевград.
Беше свикана комисия и на мястото веднага се отзоваваха екипи на РИОСВ, МВР, БАБХ, Държавно лесничейство и Фонд за дивата флора и фауна (ФДФФ).

Комисията посети отдалечено и труднодостъпно дере и намери останки от дива свиня, прясно умряла лисица и ловно куче. По данни от местни ловци в района е била намерена и граблива птица, но Комисията не успя да я открие.
Струпването на няколко месоядни вида животни, намерени мъртви в малък район, както и първоначалната аутопсия на животните, дава основание да се предполага отравяне. Взети са проби от загиналите животни, които ще бъдат изпратени за токсикологичен анализ в лаборатория в Испания.

В събота 14 октомври 2017 беше организирано претърсване на района със специално обучено куче, собственост на Българско дружество за защита на птиците (БДЗП). При проверката в района на Горно Церово, кучето Барс откри още една мъртва лисица и самата примамака – овца окачена на дърво.
От местни жители научихме, че имало и отровено пастирско куче.

Снимка 13. Отровена лисица при поредното тровене в природата край село Церово, благоевградско

След месеци положени усилия, колонията белоглави лешояди в Кресненския пролом успя да се възстанови до общо 35 постоянни и временно пребиваващи птици. По данните от предавателите, които бяха поставени на 7 от птиците се вижда, че всички са живи и здрави и не са проявили интерес към животните в района на отравянето.
След случая с отровени и убити над 30 белоглави лешояда в Кресненския пролом през април тази година, беше сезирана прокуратурата и държавните органи. Мястото на тровене беше локализирано от институциите и беше доказано от БАБХ с лабораторни токсикологични анализи, специално проведени в испанска лаборатория.
Смятаме, че е неприемливо, държавното обвинение да пази толкова дълго време мълчание и да не е завело дело поне срещу неизвестен извършител за случая от април, който все още „отлежава“, въпреки че местопрестъплението е открито и доказано от БАБХ. Вероятно поради отказа от прилагане на законодателството се стига до серийно използване на отрови на едни и същи места.
Законът предвижда много строго наказание за такова престъпление срещу природата, ако то се докаже!
Продължават дейностите по подхранване на лешоядите (над 54 тона храна в 190
Подхранвания край село Ракитна, средно 15.5 (от 8 до 23) подхранвания месечно, както и дейности по

предотвратяване на конфликта между животновъди и хищници и дейности за увеличаване на
дивеча и екстензивното животновъдство.

Наред с огромния труд, положен за мониторинга, спирането и инспектирането на огромните заплахи за биоразнообразието в Кресненския пролом през 2017,екипът на проекта ни полага огромни усилия за спасяване и поддържане на популацията на белоглавия лешояд в района. Както и на големия брой прииждащи мигриращи и местни хищни птици, възползващи се от площадката за подхранване в Пролома.

Брой подхранвания за 2017	190
Изнесен кланичен отпад в тона за 2017	54

Пълен отчет за дейността на ФДФФ в Кресненския пролом за 2017

II. Врачански Балкан

Врачанска планина–
През 2017 г. ежемесечно общия брой на установените белоглави лешояди в района е около 40-50 птици. Установени са общо 13 сигурни двойки, от които 8 двойки успешно отгледаха по едно малко. Както и през 2016 г., лешоядите гнездят в два гнездови района - в северните части (6 двойки) и източните части на парка (2 двойки). Първите излитания на малки от гнездата бе установено в края на м.07.2017 г., а през м. 08.2017 г. бе установено излитане на всички малки белоглави лешояди от осемте гнезда в ПП "Врачански Балкан".

В Природен парк „Врачански Балкан“ бяха маркирани 5 млади белоглави лешояда, излюпени в природата. Много скоро след това се получиха и първите сведения за наблюдения на някои от маркираните птици.

През октомври и ноември 2017 г. бяха уловени и маркирани пет млади белголави лешояда край с. Долно Озирово, ПП „Врачански Балкан“. За да можем да следим и различаваме птиците, те бяха маркирани със стандартни орнитологични и цветни пръстени, както и сини крилни марки с жълти символи: Р, А0 и А1, А2 и А3. Шестият маркиран лешояд е шестгодишна женска, пристигнала от Испания през 2011 година и маркирана с крилни марки К39. Птицата бе освободена още през май 2013 г., а през ноември 2017 г. бе повторно уловена. След шест години крилните марки на тази птица бяха в лошо състояние, затова бяха заменени с нови, сини, с жълти символи А4.

Снимки 14. Гнездене на белоглав лешояд във Врачански балкан и маркиране на птици за проследяване на популацията

На два от лешоядите – Р и А4 (възрастната К39) бяха сложени GPS/GSM предаватели, които ще ни позволят да следим движението и адаптацията им в природата.
Данните на предавателя на лешояд с крилна марка Р показват, че това е една от птиците, излюпени през 2017 г. в територията на ПП „Врачански Балкан“. Това ни даде възможност за първи път детайлното да бъде проследено движението на млада птица излюпена в този район.

През последните 3 години ясно се наблюдава тенденция за нарастване на успешно гнездящите двойки в района: 2015 г. 1 дв.; 2016 г.- 4 дв.; 2017 г.- 8 дв.

Екипът на проекта във Врачански балкан полага огромни усилия за поддържане на популацията на белоглавия лешояд в района.

Брой подхранвания за 2017	194
Изнесен кланичен отпад в тона за 2017	66

Снимка 15. Врачански балкан- място за гнездене на 40-50 лешояда през 2017

III. Котленска планина

През 2015 г. се излюпи първото успешно отгледано малко на белоглав лешояд в района (за повече от 60 години насам). През 2016 г. вече имахме 5 успешно отгледани малки в Източна Стара планина , 4 във Врачански Балкан и 2 в Кресненския пролом.
Това даде основание на природозащитниците да обявят 2016 вида за възстановен в Стара планина и Пирин. Общо загнездилите двойки в тези райони през 2016г. бяха около 25 и

заедно с тези от дивата популация (в Източни Родопи), броят на вида в страната достигна 100 двойки, а територията му на обитание се увеличи с около 200%.

През 2017 отново бяха отчетени някои рекорди, както следва:

1.) Най-голям брой белоглави лешояди нощуващи в Котленска планина – 58 инд. на 19 септември 2017;

2.) Най–голям брой двойки белогалви лешояди, демонстриращи брачно поведение – десет двойки, от които 8 двойки снесоха яйца и четири отгледаха малки;

Снимка 16. Колонията от белоглави лешояди в Котленска планина

3.) За поредна година бяха регистрирани голям брой непуснати в рамките на проекта белоглави лешояди - „гости", посетили Котленска планина за определено време през годината – над 50 индивида. Така заедно с пуснатите в рамките на проекта, общият брой белоглави лешояди регистрирани през 2017 година в Котленска планина надхвърля 100 индивида;

4.) За поредна година бяха наблюдавани черни лешояд (Aegypius monachus) и минимум девет различни египетски лешояди (Neophron percnopterus) да се хранят на площадката в Котленска планина.

5.) За поредна година царски орел (Aquila heliaca) и пет различни морски орли (Haliaeetus albicilla) посещаваха площадката за подхранване в Котленска планина.

6.) За поредна година бяха наблюдавани маркирани белоглави лешояди от Израел, Гърция, Сърбия, Хърватска и от други части на България.

На свой ред индивиди пуснати в Котленска планина бяха наблюдавани в Сърбия, Гърция, както и в други части на България (Врачански Балкан, Кресненския пролом и Източни Родопи).

През 2017 отново бяха регистрирани два смъртни случая на белоглави лешояди от токов удар в района на Котленска планина, като съответно отново бяха инициирани действия по тяхното обезопасяване.

Повечето данни за дейността са публикувани в общата обзорна статия „Restoration of Griffon Vulture (Gyps fulvus) in Eastern Balkan Mountains, Bulgaria" от (Stoev, Bonchev et al. 2016), която разглежда напредъка по възстановяването на вида в района до 2015 година и статията съобщаваща резултатите от първото успешно гнездене на вида, включително и в Източна Стара планина – „Population boost of Griffon Vulture in Bulgaria, based on reintroductions" от Stoynov, Kmetova-Biro et al. in press.).

Екипът на ФДФФ в Котленска планина полага огромни усилия за поддържане на популацията на белоглавия лешояд и скален орел в района. Подхранването там беше и една от основните причини за наблюдението на толкова много други видове хищни птици, невиждани досега в района.

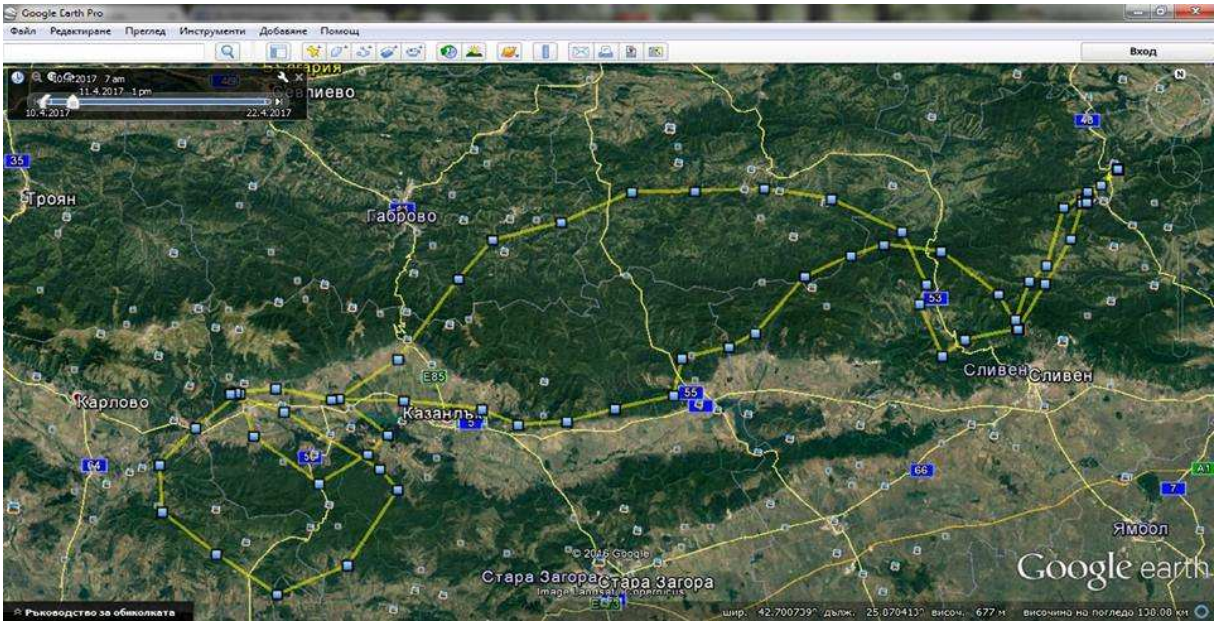
Брой подхранвания за 2017	136
Изнесен кланичен отпад в тона за 2017	24

Снимка 17. Гнездо на белоглав лешояд в Котленска планина

1. Мониторинг и проследяване на лешоядите в района

Проследяването на лешоядите (офлайн и онлайн) е основна дейност на екипа ни в Котленска планина . 390 км за един ден измина белоглавият лешояд К5М на 10.04.2017. Това е нов рекорд за еднодневен прелет при проследяваните с предаватели белоглави лешояди (не мигриращ). Сутринта тръгва от Котел, премина през Сливен, Казанлък, Павел Баня, Калофер, Габрово и вечерта нощува на Сините камъни. Подобно пътешествие, но с по-скромните 330 км за ден, същият лешояд направи на 15.04.2017, тръгвайки от Котел и завръщайки се там вечерта след по-малко от 7 часа. При втората голяма обиколка, К5М уважи и гр. Стара Загора. Посочените локации (GPS точки) се взимат на всеки 10 мин.

Снимка 18. Маршрут на еднодневен прелет на К5М

За трета поредна година, на площадката на ФДФФ за подхранване на лешояди в района, са установени три от четирите вида европейски лешояди. Черен лешояд с номер 88 и предавател, маркиран в Дадя (Гърция), Египетски лешояд със сателитен предавател, наречен Илияз (маркиран в Източни Родопи през 2012 от БДЗП), и местни белоглави лешояди са снимани едновременно. През тази година, изчезналите от десетилетия от Котленска планина, черен и египетски лешояд, поставиха рекорди по присъствие в района - 2 различни черни лешояда и мин. 5 различни египетски лешояди са установени до момента.

19. Снимка от фотокапан на площадката в Котленска планина

2. Продължава откриването на нови жертви на опасни електропреносни мрежи.

Хиляди птици ежегодно измират от токов удар, кацайки или гнездейки върху необезопасени стълбове от ел мрежата на страната ни. Основна задача в нашите проекти за реинтродуциране на лешояди е работата по обезопасяването им.
На 1ви декември 2017, по сигнал на гражданин, бе открит труп на белоглав лешояд в района на град Котел. Лешоядът бе намерен до едно от трасетата от електропреносната мрежа, което бе определено като крайно рискова за едрите хищни птици, обитаващи района. Птицата имаше фрактура на лява раменна кост, което е пряката причина за смъртта. Фрактурата вероятно бе причинена от сблъсък с електопроводите. Това бе пета птица, убита от опасното трасе ...

По маркировките на птицата - пръстен и крилометки с надпис K9V бе установено, че тя е била освободена на 23.04.2016 г. над Долно Озирово, а последно е установена през март. 2017 г. в ПП "Врачнски Балкан", редовно наблюдавана на площадката за подхранване в град Котел. Птицата е била внесена от Испания. За съжаление необезопасените електропроводи се оказаха един от основните заплахи за възстановяването на вида.
Веднага беше изготвен доклад до фирмата за електроразпределение EVN от екипа ни с изискване за общи действия по спешното изолиране на опасните стълбове.

Снимки 20. Убит от токов удар белоглав лешояд край Котел

4. Реинтродукция на лалугер

През 2017 продължи пускането и мониторинга на лалугерови колонии в Котленска планина. Бе нает
от Владимир Ст. Стефанов, катедра Екология и ОПС, Биологически факултет, СУ "Св. Кл. Охридски". Неговият доклад показа успех на дейността.

В периода 31.03 - 02.04.2017 г. в местн. Юрушка стена-Генчова кория в района на г. Котел бе извършена оценка на състоянието на съществуващите колонии на европейския лалугер и на осъществената през 2016 г реинтродукция.

Методически оценката е направена на базата на несистематични визуални наблюдения, пълно преброяване и GPS-позициониране на активните дупки в населяваните от лалугери местообитания и определяне на относителната плътност по броя активни дупки на стандартни трансекти (дължина 100 м и ширина 5 м) в колониите, границите на които позволяваха прилагането на метода. Поради недостиг на време не е обследван района на местн. Сухи дял.

Теренната работа е осъществена с помоща на два студента от Биологическия факултет на СУ "Св.Кл.Охридски".

За момента като цяло се констатира наличие на следи от жизнена дейност на лалугери във всички местообитания, в които в предходните години са реинтродуцирани животни, като в 4 от тях (колонии 1, 7, 4 и 5) са наблюдавани от 1 до 3 активни индивида. В колония 4 е уловена и отново пусната 1 женска, реинтродуцирана през 2016 г произхождаща от района на Понор-планина.

На базата на проучванията от предходните години и установените за текущия период граници и относителна плътност на колониите (табл. 1), може определено да се твърди че, в целевия район са се сформирали две стабилни колонии лалугери (колония 1 и 4) и най-вероятно ще се сформират още две такива (колонии 7 и 5).

Колония 2 обаче, независимо от съществуването ѝ от 2011 г, се установява намаляване на броя активни дупки и населяваната площ, което вероятно се се дължи на суровата зима в съчетание с не особенно благоприятните условия на терена.

Аналогично намаляване на площа и активните дупки се наблюдава и в колония 3, но в този случай неблагоприятните условия (прекомерно преувлажняване на части от терена) се допълват с антропогенно въздействие върху местообитанието - изземване на почва, вкл. и от участъци в които през 2016 г са намирани дупки на лалугери, и използване на територията за стопански дейности.

Таблица 1. Състояние на лалугера в района на г. Котел след излизане от хибернация, 2017 г.

Колония № **	Площ (ха)		Относителна плътност (бр.дупки/100 м)	
	Март 2016 г.	Март 2017 г.	Март 2016 г.	Март 2017 г.
1	3.4	4.4	2.9	2.4
2	0,5	0.2	~	~
3	0.5*	0.3	~	~
5	0.2	0.4	~	0.5
6	~ 0.1	~	~	

7	~ 0.7	~	2.3	
4	0.1	0.6	~	3.3
8	~ 0.2	~	~	

* площ на "ядро" на колония

** координатите на колониите не са променени в сравнение с 2016 г

В местообитанията на реинтродуцираните през 2016 г лалугери (обозначавани като колонии 6 и 8), са установени активни дупки, но са малко (по 7 за всяка колония), което свидетелствува че, независимо от суровата зима, част от животните са се запазили. В двата случая крайния резултат ще е ясен след периода на размножаване. Трябва да се отбележи също, че през 2016 г на практика колонии 8 и 4 се бяха слели, което вероятно е било свързано с разселване на млади индивиди от колония 4, високата подвижност на реинтродуцираните животни от колония 8 и заселването им в участък с джанки, където са се хранили с паднали плодове. По-късно обаче (вероятно през септември) на този участък очевидно постоянно са държани голям брой крави и за текущия момент почвата е утъпкана и лишена от растителност, при което не се установяват следи от лалугери.

Като цяло може да се каже че, реинтродукцията на лалугера е успешна и, съдейки по наличието на единични дупки в отдалеченост от колониите, в последващите години ще започне обмен на индивиди между колониите. Поради тази причина повторна реинтродукция в колонии 1 - 7 не е наложителна. Единствено за колония 8, поради нейната изолираност, се препоръчва повторна реинтродукция.

Освен обследването на колониите, бяха обходени и други потенциални местообитания. Изхождайки от състоянието на релефа и растителността, считам че в две местообитания (координати 35 T 456595 4750656 и 35 T 455924 4751491) е необходима реинтродукция на лалугери, което ще сформира реална устойчива популация за района в обозрима перспектива

3. Дейности по предотвратяване на конфликта между животновъди и хищници и дейностите за увеличаване на дивеча и екстензивното животновъдство.

През 2017 екипите на ФДФФ в Котел, Кресненския пролом и Сакар поддържат и развъждат три групи от елен лопатар- 40 броя. Животните се закупуват в рамките на проекта и се създават пасторални комплекси, в които ще се освобождават.

Снимка 21. Отглеждане на елен лопатар в три стопанства на ФДФФ

IV. Дейности с обществеността и координиране на опазването на лешоядите с други партньори

1. Котленските белоглави лешояди участват в игрален филм.

Екипът на новият български филм "Възвишение", по едноименния роман на Милен Русков, пристигна в Котел да заснеме белоглавите лешояди като част от сцените, а нашия екип го консултира. В него главните действащи лица са котленец (Гичо) и жеравненец (Асенчо). На два пъти, за повече драматизъм, във филма се появяват птиците, които по онова време са били повсеместно разпространени в България. Но в средата на XX век, видът почти напълно изчезва от страната.

Снимка 22. Белоглавият лешояд от Котел е на корицата на трейлъра на „Възвишение“

2. Белоглавият лешояд К4N обедини усилията на природозащитниците и потвърди ефективността на системата за ранно предупреждение на Ветроенергиен парк „Свети Никола", край Каварна.

Снимки 23. Лешоядът К4N кацнал насред ветроенергиен парк, край Шабла

В него главните действащи лица са инициативата и усилията на ФДФФ и сродни природозащитни организации

Белоглавият лешояд К4N, който беше освободен на 14 септември 2017 от волиерата в Природен парк „Сините камъни", като част от програмата за възстановяване на вида в Стара планина, прекара повече от месец в лутане из Източна България. При освобождаването си, птицата беше екипирана със сателитен предавател, и нейното движение се следеше постоянно.

Така разбрахме, че К4N закратко посети и Румъния, където пренощува в района на Тулча, откъдето навръщане се оказа сред ветрогенераторите в близост до град Шабла. Известно е, че едрите реещи птици, в близост до такива съоръжения са в опасност от сблъсък, затова отговорните собственици на ветропаркове прилагат системи за минимизиране на този риск.

Когато беше установено, че е, от екипа на проекта беше пуснато съобщение в една от най-популярните по темата групи във Фейсбук „Птиците в България" с молба към намиращите се на близо природолюбители да отидат до мястото и да видят в какво състояние е птицата и дали има нужда от помощ.

Системата за ранно предупреждение на Ветроенергиен Парк „Свети Никола" спаси живота на белоглавия лешояд К4N.
На 08 октомври 2017 година дежурните полеви орнитолози от Ветроенергиен парк „Свети Никола" Янко Янков и Кирил Бедев научили от социалните мрежи за бедстващия в района на с. Горичане, община Шабла белоглав лешояд. По предоставените координати, птицата е открита от тях в селскостопанска нива във влошено общо състояние. Предприети са действия за осигуряване на храна и охрана на птицата. В следващите два дни, въпреки лошите метеорологични условия – силен вятър и валежи, птицата е хранена няколкократно и е възстановила енергийният си баланс. С настъпилото затопляне е напуснала първоначалното си положение. Със съвместните усилия на полевия орнитологичен екип на ВЕП „Свети Никола" и операторите на ветропаркове в региона, е предприето координирано спиране на турбини по пътя на все още неопитния белоглав

лешояд. Това спиране на ветрогенераторите е част от работата на системата за ранно предупреждение, прилагана във ВЕП „Свети Никола" от въвеждането на парка в експлоатация през 2010 година.

По-късно бяха получени точни координати от екипа на проект „Нов живот за лешоядите", и се установи че белоглавият лешояд е напуснал безпрепятствено района на ветроенергийните паркове край Шабла и Калиакра.

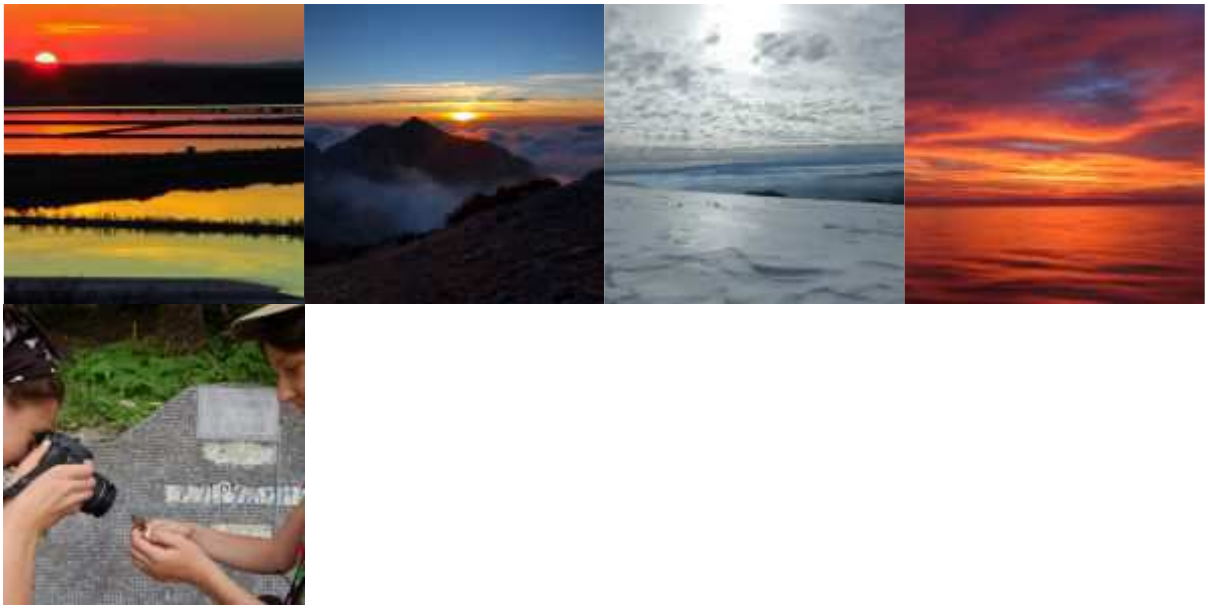
3. Властелинът на гущерите- Николай Цанков и приятели обявиха победителите в конкурса „Красотата на българската природа"

На 27 юни 2017 бяха наградени спечелилите в конкурса за снимка „Красотата на българската природа". Събитието се проведе в зала 259 на Биологическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски".
Жури на конкурса бяха:
Мирослав Славчев– асистент към Институт по Биоразнообразие и Екосистемни Изследвания (ИБЕИ)
Атанас Грозданов– главен асистент в БФ на СУ „Св. Климент Охридски" и член на УС на ФДФФ
Христо Пешев– координатор „Кресненски пролом" към ФДФФ

Категория деца до 15г.(вкл.) всички участници получиха първо място. А именно:
Александра Живкова, Анастасия Кръстева, Екатерина Недева и Магдалена Наумова.
Наградени над 15 години са:
Категория „Земноводни и влечуги": (1 място)Мария Наумова, (поощрителна награда) Димитър Димитров
Категория „Диви животни": (1 място) Димитър Димитров, (поощрителна награда) Георги Цонков
Категория "Природа": (1 място) Яна Барзова, (поощрителна награда) Симеон Луканов
Категория "Защитени територии": (1 място) Ангел Дюгменджиев, (поощрителна награда) Яна Барзова
Категория „Деца сред природата": (1 място) Нели Дончева, (поощрителна награда) Евгения Маранова
Специалната награда на „Властелинът на гущерите-Николай Цанков" е за учениците от с.Бутан -Иван Петров, Петомира Петрова, Станислава Иванова и Ива Иванова.
Всички участници в конкурса получиха грамоти за участие.
Наградите бяха предоставени от ФДФФ, Българска фондация Биоразнообразие и клуб "Скорец.
Очакваме новите конкурси!

Снимки 24. Наградените фотографии в конкурса „Красотата на българската природа“

4. Експертна среща в пролома Увац, Сърбия

Експерти в опазването на лешоядите от България (ФДФФ), Сърбия (Национален парк Увац и Фондация за защита на хищните птици) , Хърватия (Дружество за защита на белоглавия лешояд) и Гърция (Горско стопанство Йоанина) се събраха в пролома на река Увац, Сърбия. Там е най-голямата по численост и прогресираща популация на белоглави лешояди на Балканите от 210 двойки, птиците гнездят в четири колонии – Увац, Милешевка, Радойня и Трешница. От тях са отгледани 130 малки през 2017.
Тя често „захранва“ с птици съседните колонии в Македония, Гърция и България, а десетки неполовозрели „сръбски“ лешояди мигрират през Кресненския пролом и посещават районите на реинтродукция във Врачански Балкан.
За щастие на природозащитниците, грижата за колонията от белоглави лешояди в Увац е поета от сръбската държава, което води до дългосрочно и устойчиво подпомагане, а това се изразява в бързия растеж на колонията от 30-40 двойки през 1980 до 210 днес.
Експертната среща имаше за цел честване на Международния ден за опазване на лешоядите, обмяна на опит и координиране на общи действия за опазване на лешоядите в Западни Балкани.

Снимки 25. Експертна среща в пролома Увац, Сърбия

5. Плановете за действие за белоглавия, черния и брадатия лешояд бяха одобрени от НСБР

Те са в съавторство и представени от екипите на Фонд за дивата флора и фауна, Зелени Балкани и Дружеството за защита на хищните птици.

На 1.12.2017 г. се проведе редовно заседание на Националния съвет за биологично разнообразие (НСБР) за разглеждане и представяне за утвърждаване на ресорните министри на 8 плана за действие на приоритетни за опазване видове птици.

В съвета, председателстван от зам.министър Красимир Жеков, МОСВ, участват представители на НСЗП, МЗХГ, ИАГ, Министерство на туризма, министерство на икономиката, Министерство на енергетиката и Министерство на регионалното развитие, ИАОС, Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури, Институт по океанология, различни институти на БАН, Пловдивският и Софийският и Лесотехническият университети. Място имат и двама представители на НПО - един от БФБ и един от WWF.

Емилиян Стойнов от Фонда за дивата флора и фауна и Ивелин Иванов от Зелени Балкани представиха плановете за управление. Постъпиха коментари от НСЗП, както и някои писмени становища, които ще бъдат отразени в Плановете. Членовете на авторските колективи и представителите на научната и природозащитната общност аргументирано защитиха предложените в плановете мерки за опазване на видовете.

В крайна сметка след оспорвано гласуване и трите плана бяха одобрени и след допълване с получените бележки ще бъдат предложени за утвърждаване от Министъра на околната среда и Министъра на земеделието, храните и горите.

20.02.2018г Изготвил:

Надя Вангелова

Гр. Благоевград